

JOOST DE VRIES
HOGERE ROMAN
MACHTEN

2024 Prometheus Amsterdam

Voor Hugo de Vries, *best man*

When you reach the part where the heartaches come
The hero would be me
But heroes often fail

– Gordon Lightfoot, 'If You Could Read My Mind'

I

Mijn lieve kleine Engelsman

Lang geleden. Het eerste decennium van de vorige eeuw. James Willem Welmoed gaat aan wal in Engeland, vijfenhalf jaar oud en als de dood dat zijn moeders hand hem ontglipt. Vervolgens van Dover naar Londen Victoria. Daar overstappen. De drukste plek waar hij ooit is geweest, krantenjongens zetten hun schelste stem op om boven het lawaai van de treinen uit te komen. De lucht is droog en dik. Ze lopen langs mensen die bloemenkransen bij een muur leggen. Uit de muur komt het bovenlichaam van een man met een snor. Een beetje, denkt hij, alsof de man vastzit en probeert te ontsnappen uit het steen. *1841-1904* staat er onder het beeld. Wanneer ze uiteindelijk in een boemeltreintje zitten, vraagt hij wie de stenen man was. Dat is Henry Morton Stanley, zegt zijn moeder. Hij is een paar jaar terug gestorven.

– Wie was hij dan?

– Laten we zeggen dat Stanley Afrika heeft ontdekt, zegt ze. Met een lachje: Zonder hem hadden we er nooit van gehoord.

Hij begrijpt dat ze grapt, want de andere mensen in de coupé grinniken.

Een paar uur later stappen ze uit, hij heeft geen idee waar. Het huis van zijn grootouders staat in een vallei – overal schapen en paarden in groene velden. Zijn oma is al (zijn moeder spreekt het woord uit alsof het heilig is) *overleden*.

Het idee is dat ze een paar maanden voor zijn stervende grootvader gaan zorgen; uiteindelijk blijven ze anderhalf jaar.

Het huis is vierkant en groot, binnen zijn de kamers donker

en leeg. Er lopen brede kieren tussen de vloerplanken, een raam is dichtgetimmerd, gewassen kleren lijken nooit helemaal te drogen. Zijn oom en tante wonen er ook, met hun kinderen. Op de Noordzee heeft zijn moeder tegen hem gezegd dat ze voortaan uitsluitend Engels tegen hem zal spreken, want zo leert hij de taal het snelst – maar alleen wanneer zij spreekt verstaat hij de taal. Wanneer zijn familie praat ziet hij de monden bewegen, maar hij kan niets met de klanken die ze produceren. Hij begrijpt zijn eigen onbegrip niet, het frustreert hem, maakt zijn wereld klein.

Die eerste maanden bevindt hij zich nooit in een andere kamer dan zijn moeder. Hij slaapt bij haar in bed. Hij is haar huisdier, dribbelt achter haar aan. De keren dat ze zich in de velden tussen de paarden begeeft, blijft hij van een afstand kijken, verliest haar nooit uit het zicht. Als ze de stallen in gaat – *forbidden* voor kinderen – blijft hij net zo lang bij de deur wachten tot ze weer naar buiten komt.

De vallei is groen en nat. De seizoenen komen in vol ornaat. Bomen dragen alle kleuren. Zijn moeder vertelt hem over dassen en vossen, herten, valken. ‘Als je weet waar je moet kijken, vind je ze, James.’

Na de zomer, de eerste keer naar school: de meester luidt zijn bel op het schoolplein, de lessen beginnen, Welmoed rent het groepje moeders in, dan toch overvallen door het afscheid, en slaat zijn armen om haar benen. Hij hoort een ingehouden gegniffel, en wanneer hij zijn ogen opent kijkt hij zijn moeder recht aan, twee meter verderop. Ook de andere moeders beginnen te lachen.

Meteen al, nog met zijn armen om de verkeerde moederbenen, snapt hij de blunder. Hij snapt ook dat dit grappig is, snapt het allemaal, maar kan zich niet inhouden. Het verschil tussen hart en hoofd. Hij huilt en zijn moeder lacht, een scheur in de wereld, voor het eerst bestaat hij afgescheiden van haar, alleen.

Op een middag in 1605 passeert koning James I – de zoon van de onthoofde Mary, Queen of Scots en op zijn beurt de vader van de later onthoofde Charles I – het slaperige dorpje Newmarket, in Suffolk, en hij fantaseert dat de uitgerekte, brede weide daar een prachtige baan voor paarden kan zijn. Fantasieën van koningen zijn realiteiten in afwachting. James, de koning die Schotland en Engeland met elkaar verenigde, de heksenvervolger, de Bijbelvertaler, de mecenas van Shakespeare en John Donne, en dus ook de grondlegger van de paardenrennen. Hij annexeert Newmarket als persoonlijk grondgebied en in de eeuw erna groeit het gehucht uit tot een symbolische tweede hoofdstad. Heren en hertogen ontdekken in de volbloed een spiegel voor hun eigen rangenmaatschappij. Ze importeren Darley Arabian, Godolphin Barb en Byerly Turk, de drie hengsten waarvan het bloed als een schaduwdynastie door de eeuwen stroomt, elk toppaard is tot hen terug te leiden, een zuiverdere bloedlijn dan de meeste aristocraten voor zichzelf kunnen overleggen. Groot-Brittannië wordt een rijk van fokkers, kopers, investeerders, veilingmeesters, jockeys, coaches, bookmakers, gokverslaafden, staljongens, zadelmakers, hoefsmeden, producenten en verkopers van zwepen, borstels en oogkappen.

Welmoed rent langs de velden, kijkt hoe ver hij van huis durft te gaan. Soms durft hij zo ver te gaan dat het huis van zijn familie uit het zicht verdwijnt.

In het stuk bos waar de zon de grond niet raakt laat hij voetstappen achter in de zachte aarde. Hij ziet ook andere afdrukken, van dieren die hij niet kan verzinnen. De schors van een omgevallen boom is zompig, hij slaat erdoorheen zonder dat het pijn doet. Hij breekt een nattige tak zonder moeite. Ik ben een reus, ik sla een boom in tweeën.

Hij ontdekt een plek waar de weg een draai neemt, tussen velden en een strook bos door, waar hij meerdere keren een vos tegenkomt. Steeds dezelfde vos, snapt hij. Hallo vos. Ergens verderop, dieper tussen de bomen, ziet hij twee dassen lopen.

Ze zien hem ook, kijken hem aan als een passant, niet bang, en schuifelen weg.

De paarden in de velden negeren hem. Hij weet niet hoe hij die afstand moet overbruggen. Ze staan boven de natuur, hebben het gewicht van levende monumenten. Hij begint ze – tientallen – van elkaar te onderscheiden, leert hun humeur kennen.

– Schapen houd je achter prikkeldraad, zegt zijn grootvader. Maar voor paarden hoeft je alleen een slap touwtje te spannen. Het zijn aristocraten. Die gijzel je niet, zie je. Je hoeft ze alleen te herinneren aan hun erewoord niet te ontsnappen.

Op sommige dagen krijgt hij instructies bij zijn grootvader uit de buurt te blijven, op andere kucht die minder en zit rechtop in bed, en wordt Welmoed naar hem toe gedirigeerd. Leven is je angsten overwinnen. Hoe minder je durft, hoe vaker je dapper moet zijn. In zijn grootvaders ogen zit een scheutje melk, hij legt zijn hand op Welmoeds kruin, als een bisschop die een ritueel uitvoert, en praat voor zich uit:

– Ik ben de dood in kaart aan het brengen, jongen. Ik kijk waar de kamer begint. De dood is een ruimte die we uiteindelijk allemaal moeten betreden.

Zijn rimpels lopen van boven naar beneden over zijn gezicht, alsof hij ooit in de lengte is opgevouwen.

– Onze lichamen zijn voertuigen. Ze brengen ons allemaal naar dezelfde bestemming.

Later trekt hij op goed geluk een langwerpige boek uit de boekenkast van zijn grootvader. Het heeft geen opschrift op de rug. Het bevat tekeningen van paardenskeletten, vanuit verschillende hoeken, met de paarden in verschillende houdingen. Zweet breekt hem uit. Hij kan er zijn ogen niet van afhouden. Het is onbehoorlijk, zo voelt het, hij hoort dit niet te zien. Hij weet heus wel beter, en toch denkt hij: dus zo zien paarden er echt uit.

Elke avond zakt zijn moeder direct weg in een muistille slaap, het duurt nooit langer dan drie minuten, maar hij ligt naast haar

nog wakker en stelt zich de vallei voor. De sterren onthullen zich en de maan schijnt als een zilveren hoorn. Hij weet nu waar hij moet zoeken, vanuit welke bosrand de vossen komen, hij ziet ze lopen, hun vacht in het maanlicht, in de stilte van de nacht herkent hij hun onimiteerbare gefef. Hij heeft de burchten van dassen ontdekt, stelt zich voor hoe de avond hun ochtend is en ze nog slaapdronken rondschuifelen. Een torenvalk zweeft hoog boven de vallei, ziet en weet alles, hij kijkt met hem mee.

Het is een oude wereld. Het leven verschilt er weinig van dat in de vorige eeuwen. Hij leert hoe het groen van de vallei kan variëren, hoe het gras 's middagseinde augustusgeel oplicht, om anderhalf uur later wolfgrijs, bijna zilver de avond te aanvaarden. 's Nachts rolt een doorzichtige nevel als een trage lawine van boven naar beneden door zijn vallei.

Zijn neefjes zijn Liam, Neil, Sandy, Andere James; zijn nichtjes Mary, Alice en Rose. Oom William is getrouwd met Katherine, oom Jack met tante Mary. Andere James noemen ze James of Jamie. Hem noemen ze Wellie, of Wellmouth. Wellington. Inmiddels verstaat hij ze. William woont ook met zijn gezin in het familiehuis en zorgt voor de paarden. Jack woont verderop, dichterbij het dorp, hij houdt veertig of vijftig honden die hij verhuurt voor de vossenjachten: wit-bruine honden met verfrommelde oudemannengezichten. Soms komen er mensen in automobielen langs, en dan nemen de ooms hun petten af. *Yes m'lord, no m'lord.* Ze komen de paarden bekijken op hun erf, kloppen goedkeurend op de bovenbenen. Als kostschoolkinderen hebben ze hun paarden bij zijn familie gestald. Hij ziet een meneer zijn hengst begroeten met een kus op zijn snuit, iets wat hij bij zijn zoon op school toch niet snel zou doen (zegt zijn tante). Of bij zijn vrouw (zegt zijn moeder).

Eén zo'n deftige heer ziet Welmoed lanterfantten op het erf. Ergens verderop krijgt zijn paard nieuwe hoefijzers. Hee, zegt hij. Jij bent toch het Nederlandse neefje van onze man Wil-

liam? Welmoed blijft staan, knikt. Hij ziet de man denken, op zoek naar gespreksstof. Hoe zeg je ‘horse’ in het Nederlands? vraagt hij. Nu moet Welmoed even zoeken. Peerd, zegt hij. En hoe zeg je ‘cow’? Koei, zegt Welmoed. En ‘dog’? Hoend, zegt Welmoed.

– Je spreekt nu al meer talen dan ik, zegt de man. Wat wil je later worden?

Een vraag waar hij niets mee kan, hij heeft nooit verder dan deze vallei gedacht.

– Ik heet Welmoed, antwoordt hij dan maar.

– Aangenaam, mister Welmoed.

Op een dag neemt oom William hem mee naar een van hun weides. De onverschilligheid van het zwarte paard treft hem persoonlijk.

– Je hoeft niet bang te zijn, Wellie, zegt oom William, hij is je vriend.

In alles wil Welmoed duidelijk maken dat hij niet op de rug van het paard wil, maar zijn mond vindt geen mogelijkheid die woorden uit te spreken. Oom William lacht naar hem, met zijn gebroken voortanden, en tilt hem op.

Het paard kijkt niet om, Welmoed probeert hem door zijn manen te aaien – omdat hij wil laten zien dat hij niet bang is, omdat hij contact moet maken. De vacht is zo zwart dat hij bijna blauw is. Hij ziet niet eens welke beweging het paard maakt om hem van zijn rug te werpen, maar opeens ligt hij op de natte aarde, zijn spaakbeen dubbelgevouwen. Hij heeft zo’n pijn dat hij niet eens kan gillen.

– Oké, oké, zegt zijn oom. Misschien nog niet per se je allerbeste vriend.

Op zijn zesde verjaardag krijgt hij van oom Jack een pup, het enige dier dat het huis in mag. Het beest rent op hem af, likt zijn gezicht, plast uit enthousiasme over hem heen. Welmoed noemt ’m Stanley.

Met grootvader gaat het steeds beter. Hij kucht minder, zit vaker rechtop in bed. Hij fluit door zijn voortanden en Stanley rent naar hem toe, kwispelend, waf waf. Hij neemt de hond op zijn borst, zegt tegen Welmoed dat dat lekker warm is, en dat helpt om het vocht uit zijn longen weg te drijven. Soms is de hond hele middagen bij grootvader. Hij wil het hem gunnen, maar verliest nu al het alleenrecht op Stanley.

Alleen op vrijdag en zaterdag eten ze vlees, voor de rest groentesoep en brood met flauwe kaas. Iedereen praat, de hele tijd. Ze schreeuwen, lachen, zingen liedjes. Voor het eten bidden ze, vlug, vloeken is verboden. Maar het valt hem op dat zijn moeder, net als zijn ooms en tantes, *'filthy language'* zegt als ze iets laat vallen. De andere kinderen hebben het niet door, hij wel, want hij praat niet, maar luistert.

Wanneer iemand een glas omstoot: *filthy language*. Wanneer een volle soeplepel op de grond spettert: *filthy language*. Zijn moeder stoot haar hoofd aan een balk:

– *I can't stress enough what a handsome amount of filthy language I would like to proclaim.*

Zijn oom beukt met zijn knie tegen de tafel, praat met z'n kaken op elkaar:

– *Like Our Lord Christ on the mountain, I'm preaching over here, people, preaching some filthy, filthy language.*

Zijn ooms en tantes barsten van het lachen, telkens weer.

Hij trekt er met Stanley op uit. Zijn vaste grap: 'Ik ga met Stanley mee op ontdekkingsstocht!' Ze lopen door de velden, door de bossen, ontdekken Engeland. Hij heeft een tak in zijn hand, is een tempelier, hij is omsingeld, maar zegeviert, bevrijdt Jeruzalem, slaat brandnetels als Saracenen omver. Hij legt met zijn tak aan op een roodborstje; bam! zegt hij. Hij mikt op een schaap: bam! Hij mikt op de veulens; bambambambam! Als hij op een dag wegdroomt, hoort hij het getrompetter niet. Of in ieder geval herkent hij het geluid te laat, want wanneer hij opkijkt, komt er een kudde ruiters op hem af. Zwarte helmen,

rode jasjes. Later zal hij het vergelijken met een cavaleriecharge, Austerlitz, Sebastopol. Ze gebaren dat hij opzij moet. Een vos ontsnapt. Welmoed rent zo hard hij kan. De ruiters zijn zo weer voorbij, maar op de door de paardenhoeven omgeploegde grond ligt Stanley, roerloos. Hij tilt hem op en rent terug naar het huis. Het kan niet waar zijn, er moet een oplossing zijn. Het probleem wordt niet opgelost, maar afgehandeld. Een klein graf, snel gegraven.

Zijn moeder legt hem uit dat dit het plattelandsleven is; paarden worden verkocht, koeien geslacht. 'Het zijn maar dieren, Wellie.' Hij haathaathaat het. Zijn eenzaamheid staat als vier muren om hem heen, hij ziet geen deur.

Op het erf raapt hij een platte kiezel op die direct een gat in zijn broek brandt. Hij wacht tot hij weet dat zijn familie op een ander veld werkt, en loopt dan langs de weide waar het zwarte paard staat. Het beest kijkt niet naar hem op. Zo hard als hij kan gooit hij de kiezel, vanuit zijn pols. De steen ketst net onder het oor, het paard springt blazend op, trapt dom achteruit in het niets en maakt een belachelijk geluid, een langgerekte kreun, en galoppeert weg. Welmoed balt zijn vuisten in de zijn broek. Een dom, belachelijk beest.

Hij wordt zeven. Net nu hij ook in het Engels droomt, verschijnt zijn vader en mag hij niet meer bij zijn moeder slapen. Nu deelt hij een bed met een van zijn neefjes. Sandy, een jongen met een bol neusje en een zurige zuivellucht. In zijn slaap slaat Sandy een arm om hem heen, hij ligt stijf wakker in bed, beknuffeld te worden.

Zijn vader heeft zijn stethoscoop meegenomen, onderzoekt zijn opa, klopt op zijn rug, beluistert zijn longen. Een medisch wonder, zegt hij.

Ze bereiden zich voor op de terugtocht naar Nederland. Hij maakt met zijn vader nog een wandeling door de heuvels wanneer ze in de verte een grote troep ruiters voorbij zien komen, in

galop, de tientallen honden van zijn oom als blaffende hooligans om hen heen.

– Ze jagen op de vos, zegt hij. Het is een sport.

– Niet voor de vos, zegt zijn vader.

Welmoed lacht extra hard. Uit vreugde; hij snapt de grap en hij wil dat zijn vader dat begrijpt.

Ze lopen door het glooiende landschap, komen nog meer paardenboerderijen tegen. Zijn vader heeft een kompas en een landkaart, corrigeert hun route zo nu en dan. Ze lopen richting Uffington. Uiteindelijk zucht zijn vader voldaan na een zoveelste beklimming. Kijk, zegt hij. Hij geeft Welmoed een beslagen verrekijker en wijst naar de pronte heuvel iets verderop. Het duurt even, maar dan begrijpt Welmoed dat er iets in de natuur is aangebracht, uitgehakt in het landschap. Een enorm wit paard ligt op de heuveltop, lang en dun als een ontspoorde trein.

– Uit de Bronstijd, zegt zijn vader. Drieduizend jaar oud, toen er nog Romeinen en druïdes in Engeland waren.

Het is geen gewoon paard, daar is het te dun voor, te ijl, het is alsof iemand een paard heeft gedroomd.

– Over de hele zuidkust hier zijn witte paarden in de aarde uitgegraven, zegt zijn vader. Reuzen ook. Sommige wel honderd meter groot. Niemand weet waarom.

Hij kan het niet uitleggen. Alles aan het witte paard is licht en nobel en eerlijk. Volgende week gaan ze weer naar Nederland. Hij had gewild dat hij dit eerder had gezien. Het betekent alles voor hem.

In Nederland wacht een huis op hen dat hij zich niet herinnert. Iets buiten Leiden: Oegstgeest. Een naam zo Nederlands dat hij hem amper uit zijn mond krijgt. De praktijk van zijn vader ligt een paar honderd meter verderop aan dezelfde straat. Achter de straat zijn weilanden zo ver je kan kijken. Over het laagland ziet hij regenbuien van kilometers ver aankomen.

In bed denkt hij aan zijn vallei in Engeland, aan het keffen

van de vos, het snuiven van de paarden, het bidden van de valk. Alles gaat door zonder hem.

Op zijn nieuwe school vertelt de juf dat hun koningin jarig is, en wat is een betere manier om haar te feliciteren dan door het Wilhelmus te zingen, jongens en meisjes?

Ze zingen het eerste en het zesde couplet. Mijn schilt ende betrouwen / Zijt ghy, O Godt, mijn Heer. Welmoed weet de weg niet in het lied, verbergt zijn stem in die van het kinderkoor van zijn klas.

Het zijn stevige boerenkinderen, kleiner en breder dan hij. De meeste dragen klompen, lachen diep vanuit hun buik, huhuh, zingen onbekommerd vals. Hij heeft twee linkervoeten, maar doet fanatiek mee met voetbal op het schoolplein, rent continu het kluitje in en doet alsof hij de bal wil trappen (waarheen?).

– Zo, zegt de juf, jij zong niet zo hard mee, James.

Ze heeft haar roodbruine haar zo rigoureuze naar achter gebonden dat het lijkt alsof het iets verkeerd heeft gedaan.

– Het is natuurlijk ook niet jouw lied, hè? Nee, hè? Jullie Engelsen hebben jullie eigen volkslied.

Alle kinderen draaien zich naar hem toe. Hij ook – hij staat buiten zichzelf, is een van hen.

– Zeg, jongens en meisjes, zouden jullie het niet leuk vinden als James nu zijn volkslied zingt? Kom maar naar voren, James.

Een manshoge loden bal rolt langzaam over hem heen. Maar weigeren is geen optie, op een of andere manier komen de woorden hoog uit zijn keel:

God save our graaaacious King.

Long live our noooble King.

Nu is hij niet meer een van hen, hij zit diep in zichzelf. De andere kinderen lachen hem uit, zonder enige reserve. Hollanders. Ze lachen schel en hard, maar hoe scheller, hoe beter. Hij hoeft niet te horen te zijn, weet geen raad met de hoge noten, zijn zinnen worden zachter, gaan omlaag als een drenkeling, hij

zingt zichzelf onder water tot alleen hij zichzelf hoort, als een gebed, in een draaikolk van gelach.

Zijn moeder hoeft hem niet op te halen van school, hij weet de weg.

De zomer houdt het niet meer vol, de warmte breekt. De paarden hier zijn dommer, dikker, hun benen korter, hun buiken raken bijna de grond, ze hebben oogkleppen en dat lijken ze prima te vinden. Ze missen eigenwaarde.

Hij wordt acht. Op zijn negende is hij al langer dan de meeste tien- en elfjarigen. Meisjes bestaan niet voor hem; vriendjes ook niet. Hij voetbalt op het schoolplein met zijn klasgenoten. Ze raken zijn schenen, zijn knieholtes. Hij wordt behendig in het ontwijken van kluiten. Ze wachten hem wel eens op, maar zijn benen zijn een stuk langer, een stuk sneller. Met sommige woorden blijft hij onverklaarbaar moeite houden, één daarvan, heel onhandig, is 'Oegstgeest', het meest Nederlandse woord dat er is. Die twee g's kort achter elkaar breken hem op. 'Zeg het maar in het Engels,' zegt zijn juf en de klas begint al te gniffelen. Ze juint hem op om een zin op het schoolbord in het Engels te vertellen – terwijl ze zelf de taal niet eens spreekt, weet hij. Als hij doet wat ze vraagt, zegt ze: 'Zo jongens en meisjes, we hebben hier een Britse prins in huis, laat ons hopen dat we goed genoeg voor hem zijn.'

In de pauze van die les zijn er extra schoppen tegen zijn schenen, in zijn knieholtes. Als hij de volgende dag dan maar zegt niet te weten hoe je de zin op het schoolbord moet vertellen zegt de juf: 'Nou nou, dus zo slim ben je helemaal niet?'

Verstopperij in de pauze; pas na de bel beseft hij dat niemand hem heeft gezocht. Hij komt te laat de klas binnen, de leerlingen gniffelen al, de juf staat op ontploffen: 'O, jij zit zeker in een andere tijdszone? In de hoek, James.'

Biologie: 'De dinosaurïërs stierven uit omdat ze te groot waren. Er zat te veel afstand tussen hun hart en hun brein,' zegt de juf.

‘Ze waren onhandig lang. Dus pas je op, James?’ *James-o-saurus* roepen de kinderen.

Een klasgenootje vraagt: ‘Waarom zeggen we “Djeems” terwijl we het in het Nederlands gewoon als “Ja-mes” horen uit te spreken?’ Een heel terechte vraag, zegt de juf, en de rest van het schooljaar noemt iedereen hem Ja-mes.

De directeur van de school komt het klaslokaal binnen, hij is met de juf getrouwd. Welmoed zit te knutselen, snijdt klei in de vorm van bloemen. ‘Ja-mes,’ zegt de directeur en hij pakt daarna het mes uit zijn handen. ‘Nu is het Nee-mes.’

Elk jaar moet hij weer in zijn eentje ‘God Save the King’ zingen, hij merkt dat de klas zich er inmiddels op verheugt.

Wat hem omcirkelt is een uitputtende zichtbaarheid. Hij voelt het de hele dag. Er komt altijd een moment dat hij iets omstoot, een potlood laat vallen, iets even niet hoort of begrijpt, of niet zo soepel is als zijn klasgenootjes, en altijd wordt het gezien. Bijt de juf hem iets toe, dan lacht de klas. Hij kan zich niet verstoppen. Hij begint te voetballen met zijn ellebogen omhoog, begint neuzen te raken. Soms zegt zijn moeder: ‘Blijf maar een dagje thuis, je ziet pips.’ Maar hij voelt zich helemaal niet pips. Zijn vader, de arts, legt zijn hand op zijn voorhoofd. ‘Een beetje koortsig ja.’ Maar hij voelt zich helemaal niet koortsig. Zijn vader zet hem op een stoeltje, knoopt zijn hemd los. Op de stoel is hij al bijna langer dan zijn vader, hij laat zijn armen langs zijn lichaam hangen, laat het zich gebeuren.

– Je moet beter eten, James.

Zo lang als hij zich kan herinneren draagt zijn vader een stethoscoop. (*Stèthos* betekent borstkas, en *scoop* betekent kijken; ik kijk in je borst.) Soms lag hij te slapen en werd hij ineens wakker van het koude metaal op zijn rug. Zijn vader beluisterde zijn zoon, zijn vrouw. Hij heeft hem honden en katten zien beluisteren, bomen langs de weg, de Bijbel, een gebraden kip.

Het koude van het metaal voelt goed, heeft zijn vader gezegd,

omdat het losstaat van ons. Wij zijn warm en plakkerig. De stethoscoop is fris en rein.

Hij beluistert Welmoeds hart, zijn rug, zijn buik. Hij gaat tegenover hem zitten en zucht, alsof hij iets wil zeggen, maar even niet kan bedenken wat. Zolang hij niets zegt, zwijgt Welmoed zelf ook maar.

Uiteindelijk verrast zijn vader hem met een heel zoete zin, diep en langzaam gezongen:

– *Send him victoorious.*

Als Welmoed niet meteen meezingt, zingt zijn vader er nog een zin achteraan.

– *Happy and glooorious.*

Nu volgt hij wel zijn vader, uit volle borst:

– *Long to reign over us / Go-od save the King.*

Zijn vader pakt hem beet, met twee handen bij zijn schouders. Hij merkt hoe gespannen de spieren van zijn vader zijn, wat een kracht hij onderdrukt.

– Mijn lieve kleine Engelsman, zegt hij.

In een barst in de schors van een wilg stopt hij een shilling; na verloop van tijd groeit de schors weer dicht, over het muntstuk heen. Hij wrikt een loszittende tegel op het schoolplein los en verstopst er een tinnen soldaatje van een klasgenootje – en stampt de tegel weer aan. Bij het naambord aan de rand van het dorp begraaft hij een vork. Hij plakt een mes achter het schoolbord, aan het rechte stuk dat aan de muur vastzit. Alleen zijn kleine handen kunnen tussen het bord en de muur komen.

Hij scheurt bladzijdes uit een boek dat hij ongezien van school meeneemt, scheurt de bladzijdes in smalle reepjes, die hij oprolt en tussen stoepstenen steekt, tussen planken van huizen, in de ingang van holletjes van dieren aan de rand van de sloot.

Het zijn geheimpjes, van hem alleen. Hij voegt iets toe waarvan alleen hij weet. De andere mensen – ze hebben geen idee.

Hij schrijft elke maand een brief aan zijn familie in Enge-

land, krijgt elke maand een brief terug. *Our Good Lord Welmoed, how are you today?* Elke keer is het weer een ander familielid dat schrijft, ze rouleren daar, hebben Welmoed-dienst.

Gestommel in de nacht. Hij bevindt zich nog in de wereld achter zijn oogleden, maar de geluiden van de andere kant dringen door: het kraken van de voordeur, zijn vaders stem. In het donker komt hij uit zijn bedstee, op de tast de gang door, de trap af. Een flard van een droom is nog bij hem, omringt hem.

Het is zijn juf, ze gilt, maar zonder geluid te maken. Zijn moeder heeft haar vast in de deuropening, armen om haar schouders.

Nu is hij klaarwakker. Hij loopt de woonkamer in, olielampen zijn aangestoken. Volle bak. Zijn vader in pyjama, de buurman en zijn volwassen zoon van verderop in de straat, en in hun armen de man van de juf, de schooldirecteur. Ze tillen hem op, leggen hem languit op de eettafel. Er zit een paarse vlek op zijn voorhoofd, met een dun sliertje bloed. Hij klappertandt, duwt zichzelf met zijn rug van de tafel af, zijn armen dansen in de lucht, ze moeten hem bedwingen.

– Een schop van het paard, zegt de buurman.

– Nu net? vraagt zijn vader.

– Nee, blijkbaar al voor het eten. Was niet echt raak. Maar toen ze in bed stapten begon hij ineens te stuiptrekken.

– Convulsies, zegt zijn vader.

Welmoed weet direct welk paard. Een schichtige bruine merrie, die de melkboer en de bakker met elkaar delen. Welmoed heeft haar nooit vertrouwd, ze knipperde te veel met haar ogen.

Hij wordt in zijn nekvel gegrepen. Zijn moeder.

– *Get upstairs.*

De juf mijdt zijn blik, nog steeds in de deuropening. Hij gaat de trap op, over de overloop, schuift in de slaapkamer van zijn ouders het kleed opzij en opent het luik in de vloer dat naar de keuken beneden leidt. Hij hoort de mannen praten. Zijn moeder komt de keuken binnen met zijn juf, zijn vader legt uit dat er

vocht in de hersenpan zit dat op de hersenen drukt, dat hij het met een drain moet proberen weg te laten vloeien, dat dat heel precies werk is en iedereen nu het huis moet verlaten. Hij hoort zijn moeder de juf meenemen – ‘Kom maar, rustig maar’ – en vangt op dat het gezelschap naar de burens gaat voor thee en koffie.

Na een tijdje laat Welmoed zich voorzichtig door het luik zakken, hij landt op zijn tenen in de keuken.

– Kom maar, hoor, zegt zijn vader.

Voorzichtig loopt hij de kamer in.

– Het is een gepasseerd station.

– Gaat hij dood? vraagt Welmoed.

– Zie je die zwelling aan de zijkant van zijn hoofd? Door de klap heeft de druk zich langzaam opgebouwd. Inmiddels zijn verschillende aderen in zijn hersenen gebarsten.

De man op tafel beweegt nog steeds, zijn spieren gespannen, alsof hij zich groot maakt. Er komt een vreemd geluid uit hem, stenen die op elkaar drukken. Zijn tanden, snapt Welmoed. Zijn kaken vermalen een onzichtbaar gerecht.

– Vaak is sterven een krachtinspanning, zegt zijn vader.

Hij plaatst de drain, en alsof hij een kraan opendraait stroomt er helder bloed in een metalen emmertje. Met zijn stethoscoop beluistert hij de borst. Welmoed mag ook luisteren, een groter kabaal dan hij zich voorstelde. Wilde hoefslagen op een houten brug. Ze wassen het bovenlichaam en het gezicht, met een spons wrijft Welmoed het bloed uit de forse bakkenbaarden. Als hij later weer luistert, is het wilde paard zo goed als aan de horizon verdwenen. Ze kammen het haar van de man in de zijskeiding zoals Welmoed die kent van school, knopen zijn overhemd dicht. Niets hiervan vindt hij eng. De man wordt stil, roerloos, de ademhaling stopt. In het ijle ochtendlicht lijkt hij nog bleker dan hij al is. Zijn vader gaat in zijn leesstoel zitten, steekt een pijp op en begint in een roman. Uiteindelijk komt zijn moeder met de juf terug.